

İçindekiler

Ön Söz: Dudaklarına Hayat Öpücüğü	13
Yine Yeni Yeniden.....	17
Yol Açık, Yola Çık	20
Cennet Düşünden Düşüş.....	31
Oruç: Farkındalık Devrimi	34
<i>Şimdinin dirilişi</i>	35
<i>Niyet ve ciddiyet</i>	36
<i>Oruç ve benlik</i>	38
<i>Oruç ve yoksunluk</i>	39
<i>Oruç ve öz-şefkat</i>	40
<i>Ölü ilişkilerin dirilişi</i>	42
<i>Çocukluğun geri çağrışı</i>	43
<i>İftiar: eşitlenmiş açlık alanı</i>	44
<i>Aynı sevincin avucunda bir gezegen</i>	45
“Şey”lerin Orucu	49
Açlık Oyunları	54
<i>Tûva Vadisi’ndesin</i>	56
<i>Seçildin ve seçilmektesin</i>	57
<i>Hızır dokunuşu</i>	57
<i>Vazgeçtiğin kadarsın</i>	59
<i>Asâ-yı Mûsâ dokunuşu</i>	59
<i>Oruç gözlüsün</i>	60
<i>Hira’ya çağrılışın</i>	61

<i>Leyl, Leylâ sana</i>	<i>61</i>
<i>Okuma vakti.....</i>	<i>62</i>
<i>Kabuğun kırılıyor.....</i>	<i>62</i>
<i>Oruç tutuyor seni.....</i>	<i>63</i>
<i>Orada kalasın.....</i>	<i>63</i>
<i>Yeni doğumlardasın.....</i>	<i>64</i>
<i>Onarılıyorsun.....</i>	<i>65</i>
<i>Yaranı sev.....</i>	<i>66</i>
<i>Hatırlama vakti</i>	<i>67</i>
İftar Öncesi Tefekkürleri	68
<i>İlk akşam: “O’nun t/adıyla...”</i>	<i>70</i>
<i>İkinci akşam: “Kendine boş geldin!”</i>	<i>74</i>
<i>Üçüncü akşam: “Güzel’le göz gözesin!”</i>	<i>76</i>
<i>Dördüncü akşam: “Yüzünü d/oku yeni baştan!”</i>	<i>79</i>
<i>Beşinci akşam: “Bu kristal an’ın gözdesi sensin...”</i>	<i>80</i>
<i>Altıncı akşam: “Duruyorsun, duruluyorsun!”</i>	<i>83</i>
<i>Yedinci akşam: “Ânestu nâra”</i>	<i>85</i>
<i>Sekizinci akşam: “Sırdaşın Allah”</i>	<i>87</i>
<i>Dokuzuncu akşam: “Vazgeçtikçe vazgeçilmezsin”</i>	<i>89</i>
<i>Onuncu akşam: “Cennetine hoş geldin!”</i>	<i>90</i>
<i>On birinci akşam: “Çocuklar gibi nazlanıyorsun!”</i>	<i>92</i>
<i>On ikinci akşam: “Ufkunu hatırla”</i>	<i>93</i>
<i>On üçüncü akşam: “Sofranın konuştuğu an”</i>	<i>96</i>
<i>On dördüncü akşam: “İlk lokmanın çözülüşü”</i>	<i>99</i>
<i>On beşinci akşam: “An tadı”</i>	<i>101</i>
<i>On altıncı akşam: “Bismillab”</i>	<i>104</i>
<i>On yedinci akşam: “Mesafe”</i>	<i>106</i>
<i>On sekizinci akşam: “İftar seni beklediğin yerde bulsun”</i>	<i>108</i>
<i>On dokuzuncu akşam: “Nefeslerinde inci büyütüyorsun”</i>	<i>110</i>
<i>Yirminci akşam: “Nefeslerin yuvaya dönüyor”</i>	<i>112</i>
<i>Yirmi birinci akşam: “Kâse boşluğu”</i>	<i>114</i>
<i>Yirmi ikinci akşam: “Birlikte bakmak”</i>	<i>117</i>
<i>Yirmi üçüncü akşam: “Çiçekleniyor kâinat!”</i>	<i>118</i>

<i>Yirmi dördüncü akşam: “Sürpriz çekirdekleri”</i>	120
<i>Yirmi beşinci akşam: “Hesapları unut!”</i>	122
<i>Yirmi altıncı akşam: “Toprağın kazılıyor!”</i>	123
<i>Yirmi yedinci akşam: “Kalbin doyuyor”</i>	125
<i>Yirmi sekizinci akşam: “Veda edası”</i>	127
<i>Yirmi dokuzuncu akşam: “Suya bak, sözlerini tart!”</i>	129
<i>Otuzuncu akşam: “Doğana dön”</i>	131
Orucun Dudağında Açılır Fatiha	135
Anlamın Aç[ı]lğı	141
Oruçluyum, Öyleyse Varım	144
“Neye Niyet Neye Kısmet” Dedikleri	147
Oruç: Sonsuzluk Ufku	149
Bir Ramazan Mânî’si	156
Ramazan’da Okumak Ramazan’ı Okumak	160
Oruç Ufku	163
Erik Dalında Üzüm Yemeye Var mısın?	168
Erik Dalından Cézanne’ın Ağacına	173
Oruç Gözlü Esmâ	178
Oruç: Farkındalık Ajandası	186
“Kendi”ni Başkalarının Keyfine Bırakma	189
Sahur Tefekkürleri	192
<i>İlk sabah: “Sessizce sözleşiyoruz”</i>	194
<i>İkinci sabah: “Görüntülere ve gürültülere veda ediyorum”</i>	195
<i>Üçüncü sabah: “Sen’in bakışında ak/ışıyorum”</i>	196
<i>Dördüncü sabah: “Başka ihtimalleri terk ediyorum”</i>	196
<i>Beşinci sabah: “Sen beni seçiyorsun, ben Sen’i seçiyorum”</i>	197
<i>Altıncı sabah: “Yeni bir gl/özle göreceğim; söz veriyorum”</i>	198
<i>Yedinci sabah: “Sebepleri susturuyorum”</i>	199
<i>Sekizinci sabah: “Beni önemseddiğini görüyorum”</i>	200
<i>Dokuzuncu sabah: “Vazgeçmiyorsun benden, biliyorum”</i>	201
<i>Onuncu sabah: “Sana tutunuyorum”</i>	202
<i>On birinci sabah: “Özgürleşiyorum”</i>	203

<i>On ikinci sabah: “Sana firar ediyorum”</i>	203
<i>On üçüncü sabah: “Beni benden fazlasıyla anlıyorsun”</i>	204
<i>On dördüncü sabah: “Kalbimin gözlerini açtıyorsun; görüyorum”</i>	205
<i>On beşinci sabah: “Asâ-yı Mûsâ eyliyorsun beni”</i>	207
<i>On altıncı sabah: “Umudum Sen’sin; umudunum Sen’in”</i>	208
<i>On yedinci sabah: “Beni cevher biliyorsun; işlemek istiyorsun”</i>	210
<i>On sekizinci sabah: “Kalbimi dilimin önüne koyuyorsun”</i>	211
<i>On dokuzuncu sabah: “Yeni baştan okumayı öğreniyorum”</i> ...	212
<i>Yirminci sabah: “Sözüne susuyorum”</i>	213
<i>Yirmi birinci sabah: “Sana adanıyorum”</i>	214
<i>Yirmi ikinci sabah: “Göğüme dönüyorum”</i>	216
<i>Yirmi üçüncü sabah: “Beni benden umutlandırıyorsun”</i>	217
<i>Yirmi dördüncü sabah: “Tenba bir köşeye çekiyorsun beni”</i>	218
<i>Yirmi beşinci sabah: “Susuyorum; Sen’i söylemek için”</i>	218
<i>Yirmi altıncı sabah: “İkinin ikincisi oluyorum”</i>	219
<i>Yirmi yedinci sabah: “Sen’inle olmakmış cümle vuslatların muradı; anlıyorum”</i>	220
<i>Yirmi sekizinci sabah: “İstememi istiyorsun; biliyorum”</i>	221
<i>Yirmi dokuzuncu sabah: “Geceyi ayağa kaldırıyorum”</i>	222
<i>Son sabah: “Sonumu sonsuzluğa yazıyorsun”</i>	223
Bir Ömür Bir Gece	225
İnsanda Bayram Bulmak	230
Bu Kitapta Geçen Bazı Kelimelerin Anlamlarını Merak Ediyorsan...	233
Kaynakları Merak Ediyorsan... ..	237

Uzunca bir süre
–belki kalan ömrüm boyunca–
karlı olacak Ramazan’a:

*Gel ve kar tanesi eyle bizi.
Ruhların göğünde bulutlanalım sayende.
Kanatlanıp uçuşalım tane tane.
Hep beraber indir bizi yere.
Aynı saatlerde üşüyelim,
Aynı saatlere düşelim.
Ama biricikleşelim düşe düşe.
Avucunda nazla bizi,
Fısıldaşalım “Af af” diye.
Biriciğin olduğunu göre göre,
Bi’tanen saydığını bile bile,
Akla siy/âhlarımızı.*

Ön Söz

Dudaklarına Hayat Öpücüğü

Ben bir hekimim. Aldığım sıkı eğitim nedeniyle, bir heyecanlı olay sonrası söylenen “... akan sular durur” deyimine itiraz ederim. Bence en büyük heyecan hayattır, canlı olmaktır. Hayatın girdiği yerde, canın dokunduğu tende ise duran sular akar. Bir hastaya kalp masajı yaparken hedefimiz duran akışı başlatmaktır; durmuş kalbi yeniden kasılıp gevşemeye ikna etmektir. Kan kaybeden yaralıya ilk olarak damar yolu açarız ve sıvı veririz ki kan akışı az da olsa devam etsin. Zira kan kaybında ölüm nedeni kanın azlığı değil, kan akışının yaygın pıhtılaşmalar nedeniyle durmasıdır.

Akışa bunca düşkün bir hekimin ve anlamaya delice iştahlı bir yazarın “hayat” kelimesinin kökündeki “akışkan” anlamına âşık olmasını anlayışla karşılamalısın. Evet, hayat akıştır; “hayy” ve “müheyya” gibi Türkçeleşmiş kelimeler de akışkanlığı fısıldar. Katılığın olduğu yerde ölüm vardır, akışın olduğu yerde yaşam vardır. Katılaştıran insanlarla katılaştırılan taşların baş başa kaldığı yer cehennemdir [Bakara, 24]. Görünenlerin altında nehirlerin çağıldadığı, her şeyin “hayevan” olup [Ankebut, 64] akıştığı mahal ise cennettir.

Zaman, akışkanların en görüneni ve bir o kadar saklananıdır. İstesek de istemesek de akıyor zaman; içinde beni, seni, hepimizi

karşı konulmaz bir nehir gibi alıp götürüyor. Bu nehri durdurmak diye bir seçeneğimiz yok ama yine de bir seçim hakkımız var:

“Bu nehir lehine mi aksın, aleyhine mi?”

“Zaman nehrinde ölü koyun gibi sürüklenmek mi istersin yoksa nehir ile akışkan bir iş birliğine girip yüzmek mi istersin?”

“Hangisini kendine yakıştırırsın?”

Oruç, seni bu seçimin eşiğine koyuyor. Zamanın akışına çekiyor dikkatini ve bu akıştan kâr çıkarmanı umuyor, bu akışın ipine umut taneleri dizmeni istiyor. Zamanın seline kapılmış sana ve bana kalp masajı yapmaya geliyor. Unuttuğun nefeslerini iade ediyor göğsüne. Sıcacık bir hayat öpücüğü veriyor sana. Dudaklarında hissediyor olmalısın.

Hayatın *başına gelen* bir şey olduğuna inanmak, seni kurban rolüne soktu. Belki ömür boyu böyle kaldın. Niyetsiz ve inisiyatifsiz. Edilgen ve donuk. “Az sonra ne olacak?”ların kaygılı bekleyişine teslim ettin “şimdi”lerini. Zamanın akışını meyvemiz, faydasız, sonuçsuz yaptı bu sanrı. Şimdi burada oluşuna bir anlam veremedin. “Bugün”lerin her birini, daha güzel olacağını sandığın “yarın”lar uğruna harcadın. Bir şeyleri yapmak için uygun zamanın gelmesini, işlerin yoluna girmesini bekledin. Sonraya, hep daha sonraya, daha da sonraya erteledin yaşamayı. Uğradığın bütün şimdiler cansız ve nefessiz kaldı. Uyanıp gözünü açtığın bugünler cenaze gibi bir an önce kaldırılması gereken bir yük oldu. Sana konuşmadı. Seni duymadı. Neşeyle “İşte buradayım, gelsene!”, “Aradığın benim; ben de seni arıyordum, pabucu yarım, çık dışarıya oynayalım!” demedi. Diyemedi.

Zamanın selinde, niyetsiz sürüklendin. Yönelişin olmadı. Kendi kendini gözlemleyemedin. Ne yaptığınla, nerede olduğunla, neyi kastettiğinle ilgilenen bilincin olmadı. Boz bulanık aktığını sandığın zamanın “şimdi”si hiç gülmedi yüzüne. Ölü zamanın “bu-ra”sında ikamet edemedin. Hep göçebe kaldın. Bir yerden bir yere

kaçtın. Yaşamak değil bu; askıda kalmak belli ki. Sürüklenmek zamanın nehrinde. Zaman seni harcıyor, sana bir şey vermiyor. Seni ağırlamıyor, misafir etmiyor, çünkü ne sen onu seçiyorsun ne onun senin için seçildiğinin farkındasın.

Belli ki zamanı öldürmeyi, zamanın seni öldürmesini bilinçli olarak seçiyor değilsin. Senin de içinde bir parça; daha sonra, bir şeyler rayına oturduktan sonra, bir eşiği geçer geçmez bir şeylerin değişeceğine inanıyor. Şimdi yaşadığın gibi yaşamak istemiyorsun daha sonraki şimdilerini. İtirazın var şu anda duruşuna. Bu akışa itiraz eden *sen* ile öldürücü zamanın ölüsü olarak sürüklenen *sen* aynı kişi değilsiniz. En az iki benliğin var şu anda burada. Hangisi bu satırların karşısında şimdi? Bu kitabı elinde tutan hanginiz? Belli ki bir şeylerin değişmesini isteyen *sen* şimdi buradasın. Yoksa, “Eh bir kitabı daha bitirmiş sayılayım, bakarız sonra” diyen *sen* mi buradaki? Elbette ki bu satırların seni dönüştürmesini bekleyen *sen* buradasın. Ben de onu, o *sen*’i görüyorum.

Oruç, sesi cılız da çıksa bu gidişata itiraz eden o benlik parçana, asıl sana veriyor sözü. Seni sadece yemeden içmeden kesmekle yetinmiyor. Sonralara bırakmalarına son veriyor. Tüketerek, kendini avutmanı engelliyor. Şimdiyi anlık hazlarla geçiştirmene izin vermiyor. Her şeye tok olduğun sanrısını kesiyor. “Kendini kendine yeter gördüğün rüya”dan [Alak, 5-6] seni uyandırıyor.

Niyetin öne çıkıyor oruçta. “Ben şimdi buradayım!” diyen benliğin sözü devralıyor. Nesneleşip sürüklenen benliğin kenara çekiliyor. Her an’ın ucuna asılı umut sancağının dalgalanışıyla seviniyorsun. Dünyeviliğin kirli paslı kumaşına yapışmış içini bir astarı söker gibi avuçluyorsun; Ayakların yerden kesiliyor, gökten beslendiğini görüyorsun. Yere mahkûmiyetin sona eriyor, göğe çekiliyorsun, kanatlanıyor gövden. Varlığın tüm perdelerini delip geçen bir bakışla bakıyor gözlerin. Zamanın üstünden bakan ezeli nazarın baktığı yerde nazlanıyorsun. Dünya ötesi bir manzaraya dönüşüyor çaresizliğin.

Her şey ciddileşiyor sen niyetlenince. Katılıklar eriyor; akışmaya başlıyorsun. Vaktin annesi oluyorsun. “Sarışın bir kedi olarak” yeniden yaratılıyor zaman, tüylerini okşuyorsun yumuşacık. Bir dost bakışıyla bakıyor saatler sana. Dakikaların yabancılığı geçiyor; aşınan oluyor. Eve dönüyor; yaşanmış, yaşanmamış, yaşanacak tüm zamanlar. Evcilleşiyor vahşi seli zamanın.

Ramazan’da saat başları iskâna açılır, şehirleşir saniyeler. İftar öncesi dakikaların müşfik tınıları, ikindide bekleyişlerin uçan bir halı gibi ayaklar altına uzanması vakti nakışlar, çerçeveler. Artık vaktin kalbi kasılıp gevşemeye başlar.

Ramazan bir hekim olarak kalp masajını tamamlamıştır. Can dolu kalp odacıkları daralıp genişler. Damar yollarını açar, yorgun kalbine bin hayat öpücüğü sunar. Birbirinize doyarsınız. Birbirinizde doğarsınız. Oruç, vaktin başköşesine oturtur seni; an seninle dolar, an seninle dokunur, “şimdi”ler mahcup bir ev sahibi olup seni ağırlar, seni özler, yolunu gözler, sende canlanır.

Zaman seyirlik bir sahneye dönüşür; aydınlık ve neşelidir. An’ın dal uçları çiçeklenir, meyveye durur. “Ne olacak bana şimdi?” diye korkuyla sormazsın. “Az sonrayı nasıl biri olarak karşılayacağım?” diye meraktasındır.

Duran sular akıyor, görmüyor musun?

Hayat başına gelen şey mi yoksa baş başa yürüdüğün şey mi?

Karar vakti şimdi.

Senai Demirci

Ocak 2026, Terme

Yine Yeni Yeniden

Oruç, bir yoksunluk deneyimidir. Her kültürde, farklı üsluplarla yeri vardır. Örneğin, Japonlar “Naikan Farkındalığı”na çağırırken, bir organın yoksunluğunu yaşatırlar. Bir süre tek gözünü kapatmanı isterler. Birkaç saat başparmağını bağlayarak yaşamayı gözlemen beklenir. Benim başıma sıkça gelmiştir: Aracım arıza yaptığında, eksik olan ya da bozuk olan o “parça”yı tanırım. Tamam olan, çalışan parçalarla o kadar yakınlık kuramamışımdır. Hem o parçayla hem de o “parça”yı elinde bulunduranlarla daha yoğun ilgilenmişimdir. Sık sık uğradığımız hastalıkları da bir varoluşsal oruç sayabilirsin. Sağlıklı iken varlığını unutturan organını, rahatsızlanınca yeni baştan hatırlarsın. Sağlık sessizdir; nankörlüğe yol açar. Bir organ varlığını ancak yokluğunda fark ettirir. Pandemi dönemini hatırla: Birbirimizin yüzünü görmenin ne büyük nimet olduğunu fark etmiştik. Kaygısızca bir araya gelmenin güzelliğini özlemiştik. Diz dize oturup muhabbet etmenin tadını, kaygısızca kucaklaşmanın keyfini elimizden kaçırmıştık.

Oruç, yitiğini bulma sevincidir. Oruç, kıymetlinin kıymetini o kaybolana kadar anlamama mahcubiyetinin şifasıdır.

Yoksunluğunu yaşadığın şey; yeniden var olur, yeni bir yüzle gelir sana. Hep var sandığın şeyle ilişkin donuklaşır, hep yanında bildiğini sıradan görmeye başlarsın. Sürekli erişilebilir olan, yokmuş gibi gelir; görünmez olur. Bu, kadim tabirle, “ülfet peyda etmek”-tir; alışmaktır. Uyaran vardır ama etkisi yoktur. Su vardır ama suya

hasret yoktur. Ekmek vardır ama memnuniyet yoktur. Yakınlık vardır ama temas yoktur. Sevgi vardır ama heyecan yoktur.

Bir gün bir ayrılık girer araya ve hasret başlar. Özlem ateşlenir. Ayrılık sevdaya dâhil olur. Oruç, bu ayrılığın en tatlı, en ünlü şeklidir. Yoksunluğu gönüllüce yaşatarak, otomatikleşmeyi keser, Yoksunlukta var olanlara dair algın yeniden ayarlanır, duyarlılığın kalibre edilir.

Oruç, nesne ile arana mesafe koyar. Bu mesafe psikolojik bir baraj boşluğu açar. Kapağı açana kadar orada enerji biriktirir. İl-gilendiğin nesneye ihtiyacını yükseltir, iştahını kabartır, bakışını tazeler. Hep var sandığın için ölü olan ilişkin oruçla birlikte dirilir. Ekmek yeniden kokmaya başlar. Su durulur, kristalleşir. Nefes tazelenir, yenilenir. Mucizeyi görmeye başlarsın. Mucizenin ta kendisi olursun.

Oruç, kendinle ilişkini diriltir. Hiç görülmediğin yerlerde seni kendine görünür kılar. Dış denetim olmaksızın da ahlaklı olabileceğine inandırır. Otoriter bakışın göz hapsinden kurtarır seni. Kimse seni kontrol etmez. Kendi kendine bakışınla kalırsın. Yiyip içebilirsin ve yiyip içtiğini saklayabilecekken saklamazsın. Kendine verdiği sözünü hatırlarsın her ayartıda. İçinde şu soru uyanır: “Kimsenin görmediği yerde de kendime verdiğim sözünü tutuyor muyum?” İşte sahih ahlak, gerçek estetik duygusu tam burada başlar. Bu soru, kendi kendine şahitlik bilincini ete kemiğe bürür, diriltir.

Oruç, Allah’ın, sadece Allah’ın şahitliğine göre yaşamaya çağırır seni. O’nun gördüğünü görerek yaşama sahnesine alır; içindeki sahnenin ışıklarını senin eline verir. Nasıl olmak istiyorsan öyle görünürsün. Göründüğün hâli, olduğun hâle eşitler.

Oruç hayatla ilişkini düzenler. Hayatta da her şey erişilebilir değildir. Her şey hemen olmaz. Her şey senin elinde değildir. Oruç, bu sınırlılığı küçük ve güvenli bir alanda deneyimletir. Ve şunu

öğretir: “Yoksunluğu yaşayabilirim. Bu eksilme benim gözlerimi açtı; farkındalığımı keskinleştirdi.” Bu farkındalık, hayatla kavga etmek yerine, hayatla diyaloga girmeni sağlar.

Oruç ölü ilişkilerini diriltir. Dirilme, her zamanki rutin sofralarda gerçekleşmeyebilir. Dirilme, iftar sofrasını beklerken, ayrılığın derinleştirdiği hasretin vuslata dönüşmesini umarken olur. Sessizlikte. Bekleyişte. Eksikliğini çektiğinin, mahrum kaldığının, yoksunluğunu fark ettiğinin hayaliyle yaşarken. O an, beklediğin ve umduğun şey ile ilişkin dirilir, anlam yenilenir, kalbin yeni baştan sever.

Yoksunluk seni daha çok var eder. Yoksunluk, elindekileri çoğaltır. Hep hazır bulmak, her daim elinin altında bilmek, hazır bulduklarına köreltir seni, elde tuttuklarının üzerine kül serper. Yoksunluk, ego kabuğunu inceltir. Kış mevsiminin, ağaçları yapraksız bırakıp şeffaflaştırması gibi gönüllü ve bilinçli bir mahrumiyet, alışkanlıkla kalınlaşmış sınırlarını geçirgenleştirir. Sahip olmanın gürültüsü çekildikçe, algıların berraklaşır; dünya ile kurduğun teması yeniden hissetmeye başlarsın. Bu geçirgenlik psikolojik bir açıklık kazandırır. Kabuğun incelendiğinde, olan biteni savunmaya geçmeden anlamaya başlarsın. Özgürlük tam burada ortaya çıkar: ne yoksunluğunu inkâr ederek kendini aldatırsın ne heveslerinin tahakkümüyle kendini köleleştirirsin. Eksilmenin açtığı şeffaflıkta harikalar başlar, mucizeler göz kırpar, tazelikler tomurcuklanır.

Yol Açık, Yola Çık

“Seyahat eden sıhhat bulur”¹ diyor Peygamberimiz [s.a.v.] “Oruç tutan sıhhat bulur”² da diyor. Buradan hareketle orucu ve yolculuğu eş anlamlı olarak okuyoruz Nebevi gündemde. Orucun yolu var; yolun da orucu olmalı demek ki. Mümin olmanın, yani Allah’tan emin olmanın göstergelerini sayan Tevbe Suresi 112. ayetindeki “*es-sâihûn*” kelimesi de hem “oruç tutanlar” hem “seyahat edenler” diye okunur. Anlaşılan o ki, bir seyahatmeyiz. İç yolculuğumuz başladı bile.

Yolculuk, bir ayrılma ve sınırlandırma deneyimidir. Yolcu, bu deneyime zorla değil rızayla girer. Yakınında tuttuğu destekleri arkada bırakır; alıştığı nesneleri terk eder, garanti saydığı rahatlatıcı uyaranlardan gönüllü olarak uzaklaşır. Bu gönüllü uzaklaşma, bir eksiltmedir; yük atmadır. Bu sayede yolcuya benliğini yeniden organize edebileceği bir alan açılır. Bir tür dalgalanmadır yaşadığı. Psikolojik esnekliğe doğru yola çıkar.

Ev ortamında bireyin duygusal dengesini sürdüren pek çok unsur –rutinler, eşyalar, kontrol hissi– yolculuk sırasında geçerliliğini yitirir, arkada kalır. Bu kayıp, başlangıçta huzursuzluk üretse de kişinin benliğini düzenleme kapasitesini ortaya çıkarır. Yolcu, alışageldiği dış desteklerden ziyade, iç kaynaklarıyla temas etmeye başlar.

1 bkz. Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, 3:280.

2 Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Evsat*, 8174.

Yoldadır ve yükünü hafifletmelidir. Bu hafifleme, sadece fiziksel eşyaların geride bırakılmasıyla başlamaz; zihinsel ağırlıkların ve duygusal yüklerin de yere bırakılmasını kapsar. Kimi şablon düşünceler, zihne yüküdür. Çoğu kaygılar, insanın ardı sıra sürüklediği ağır bir çuvaldır. Çocukluk yaşantısından benliğe yüklenmiş işlevsiz şemaları bir ömür taşımak yorucudur. Yolculuk, yolcuyu alışık olduğu ortamdan çekerek, yeni baştan düşünmeye çağırır. Otomatik olarak benimsediklerini, bilinç dışı itkilerle sürdürdüğü davranış kalıplarını ayıklamayı öğretir. Artık zorunluluk değil, seçim vardır. Çaresizlik değil, tercih vardır.

Oruç, insanı mekân değiştirmeden böylesi bir yolculuğa alır. Dünyadan zihinsel bir kopuş sağlar, uyaran yoğunluğunu azaltır. Aşırı uyaranla –yemek, tüketim, dikkat dağıtıcılar, sürekli tatmin arayışı– yaşayan modern insan, oruçluyken, tüm uyaranları bir kenara koyar, tek bir çocukça hedefin eşğine koyar başını: “Hele bir akşam olsun, güneş batsın, sofraya oturayım!” Küçük şeylere sevinen çocuksuluğuna geri döner. Kendini sevindirmeyi hatırlar. Sevdiklerini sevindirebileceğini anlar. Sevindirme sevincini yeni baştan tatmaya başlar. Mutluluk ve huzur algıları kalibre edilir. Lezzetlere duyarlılığını tazeler, hazları derinleşir.

Yola çıkar çıkmaz kendine telkin eder: “Her ihtiyaç hemen karşılanmak zorunda değil.” Bu telkin dürtü ve eylem arasına mesafe koyar. Açlık hissi ortadan kalkmaz ancak oruçlu, açlığı taşıyabileceğini deneyimler. Bu deneyimle, dürtüsel benliğinin yukarısına çıkar. Dürtülerini yukarıdan seyrettiği, duygularını birkaç adım mesafeden okuyabildiği bir üst-bilinç (metacognitive farkındalık) kazanır.

Yolcu da oruçlu da somut biçimde geçiciliğe temas eder. Yerleşik hayatta, sahip olma ve tutunma eğilimiyle “Bu benim!”, “Buna ihtiyacım var!”, “Bundan vazgeçemem”, “Şu olmaksızın edemem!” gibi cümleler kurar. Bu cümleler benliğin güvenlik arayışını yansıtır. İnsanın bir zemine tutunma çabasını aynalar. Oruç yolculuğu, bu tür

önergeleri iptal eder; yeni bir gerçekliği gösterir. Akıp giden şeylerin yanından geçmeye başlar insan. Kendisi de akmaktadır. Hayatın temel ilkesinin sahip olmak değil, şahit olmak olduğunu fark eder.

Sahip olmak eşyaya yapıştırır insanı. “Sensiz olmaz!” diyecek kertede bağımlılığa sokar. Nesne ilişkilerimizin motifi ise bağımlılık değil bağıllık düzeyinde kalmalıdır. Bağıllık her şeyi vazgeçilebilir görme konumudur. Bağıllıkta kayıplar da kazançlar da olgunlukla karşılanır. Şahitlik bakışında ise ne kazanmak vardır ne kaybetmek. Her şey gelir ve geçer; yolcuya keyifli bir seyir kalır. Kelimenin iki anlamıyla “seyir”dir bu. Hem yol alır hem gözlemler. Bağımlılıktan bağıllığa geçiş, mutlak bir vazgeçiş değil; ayrıştırma becerisidir. Yolcu neyin gerçekten öncelikli olduğunu, neyin sadece alışkanlıktan ötürü kendini vazgeçilmez olarak dayattığını ayırt etmeye başlar.

Oruç, bu ayırt etme becerisini keskinleştirirken, şunu telkin eder: “Her heves, ihtiyaç değildir. Her eksiklik, kayıp değildir.” Geçiciliği illa yoldayken değil, yerleşikken de yaşatır. Yerleşik hayat, bu gerçeği örten savunmalar üretir. Yol ve oruç, bu savunmaları askıya alır. İnsanı kendi gerçeğine yakınlaştırır; varoluşsal kırılğanlığına dokundurur. Kendine yetmezliğini gösterir. Buraya kalmaya değil buradan geçmeye geldiğine ikna eder. Heidegger’in şairi George Trakl’ın zarifçe söylediği o “yer”e oturtur insanı: “*Ruh-tur yeryüzünde bir garip...*” Oruçlu, gövdesini soyunur sessizce ve ruhuyla baş başa kalır. Anlar ki her şey gelip geçiyor ve insan her şeyden gelip geçiyor.

Bu fark ediş, kaygı nedeni olmak zorunda değildir. Aksine, doğru deneyimlendiğinde duygusal esnekliği öğretir ve kırılğanlığı kabul ettirir. İnsan, eşyaya daha az yapışır ve daha farkındalıklı bir temasla yaşar. Kırılğanlığını sürekli kapatan o şeffaf merhemi, var oldukça kendini yok sandıran nazik rahmeti tadar.

Oruçlu, dünyanın tenhasına çekilir, yeryüzünden uzaklaşır. Yolun vaat ettiği az şeyle yetinir. Bir hedef sahibidir aynı zamanda.

Akıp giden şeylerin yanından geçerken “Bu benim!”, “Şunu da yanıma alayım!” gibi iddiaları terk eder. Aslında yerleşikken de geçerli olan gerçeği şimdi perdesiz görür. Her şey gelip geçmekte. Her şeyden gelip geçmektedir.

Oruç, yavaşlamaktır. Durup yeniden seçmektir varlığı. Şairin herkesin bildiği ama şiir yapamadığı kelimeleri seçmesi gibi, ekmeği yeniden seçer oruçlu. Kâşifin sıradanlığı ardında bırakıp okyanusun karanlık diplerine dalması gibi, suyu yeniden keşfeder oruçlu. Merak ve keşfin o buruk sızısını çeke çeke yeryüzü nimetlerine, taze bir şevkle, yeni bir aşkla dokunur. İnci mercana dönüşür her şeyi. Vaktin sesini daha yakından duyar. Vaktin dal uçları çiçeklenir, güneşe doğru uzanır; coşkulu bir bahar sevincinin eşiğine gelir. Meyveye durur saat başları. Bir sevincin yumağını çözer gibi ipekleşir dakikalar. Yeryüzünün detayları huzurun göğüne yükselir. Belki ilk defa lehine akar zaman nehri. Çağlıtı çoğalır, şırıltısıyla ebedî bir serinlik vaat eder.

Eşya ile değil kendiyile baş başa kalmayı öğrenir insan yolda. Her şeyi taşıyamaz insan. Her şeyi yanında tutamaz. Bu buruk eksiliş bir çaresizlik değil, bir egzersizdir. Dünyanın merkezinden kopar. Alışılmış bolluğun kenarına çekilir. Onca kaygısını bire indirir; çocukça bir umuda tutunur, akşam olunca sofraya oturma tesellisinin serin avuçlarında unuttur kaygılarını. Kendine hiç sormadığı en basit ve en hayati soruyu sormadığını hatırlar: “Neye ihtiyacım var?” Bu soru insanı durultur; zihnini kirli gündemlerin tortusundan arındırır. Bulanık b/akışlardan uzaklaşır. Dudakları sıcacık lokmaya değerken, damağında suyun serinliği gezinirken, aradığı cevabı bulur: “Yaşamak, yüklendiklerine değil, omuzundan indirebildiklerine bakar.”

En çok yolda duyar nefesini insan. Eşya kalabalığıyla avuttuğu, biriktirmenin telaşıyla uyuttuğu dünya ağrısını duyar. Şeffaf niyetiyle dünyanın kıyısına çekilir. Fark eder ki insan en çok yolcuyken, yoksunluk yaşarken; kendine yaklaşır, kendine dokunur.

Öyle bir yoldur ki oruç, Allah’tan emin olmaya doğru yürütür insanı. Allah’lı an’lara erişmek için yola çıkarır. Allah’ın emin olduğu insan olmaya yaklaştırır. Varoluşunu Allah’ın görmesine göre kıvamlandırmayı öğretir; “ahsen-i takvim” sırrına dokunur. Başkaca bakışların beğenilerine kayıtsız kalır; bir Allah’ın görmesine degecek güzellikte kalabileceğine ikna olur. Görünmelerin meyvsesiz koşturmasından çekilir, “olma”nın sükûnetine döner.

Kendi beklentisiyle Allah’ın beklentisinin buluştuğunu, aynı yönde hareket ettiğini fark eder. Açlıktan doymaya doğru, susuzluktan kanmaya doğru akan gövdesini Allah’tan razı olduğu, Allah’ın razı olduğu bir hedefe yerleştirir. Kendini nimetlerden yoksun bırakarak Allah’a yaranacağını telkin eden çileci din anlayışının sahih olmadığını öğrenir. Neşeli bir ittifak kurar Rabbiyle. Allah insandan yanadır; insani ihtiyaçları önceler; insani hâllerin yanında olduğunu telkin eder. Çatık kaşlı, soğuk yüzlü, katı ve uzak Allah imajlarını siler. Kendisini doyurmayı önceleyen, açlığını ciddiye alan, susuzluğunu önceleyen Allah’la tanışmaya başlar. Rabbiyle bağını iftar tadında kurar—anlayışlı, doyurucu, tanıdık, sıcak, yakın ve dost.

Varlığa da kendine de “yolcu” gözüyle bakar oruçlu. Dünya ile ilişkisini “bir ağaç gölgesinde dinlenmek” gibi kısacık bilen Muhammedî nazarın gölgesinde kurar. Nimetlerin en küçüğüne minnet duyan Muhammedî memnuniyeti yudumlar. Güzelliğin her vuruşuyla hayretler içinde kalan Muhammedî mahcubiyetin sofrasına oturur. Sadıkların yanında bulur kendisini.

Eski topraklara yeni gözlerle bakar oruçlu. Orucun gözleriyle bakar. Çözünürlüğü artar bakışının—daha çok piksel, daha parlak renkler, daha net çizgiler görür. Her şey yenilenir oruçlunun bakışında. Alışkanlığın pası silinir. Bir şeyi hem ilk defa tatmanın hem ezelden beri ona tanıdık olmanın derin ve keskin tadı vurur damagina. Gastronominin en temel ilkesiyle tanışır: lezzet aşinalıktadır.

Oruca niyetlendiği dakikalarda, dünya saydamlaşır, eşya matlığını yitirir, yeni bir manzara kurulur önünde. Su iyice berraklaşır; her damlanın saflığında “Allah’ın iradesi” görünür. Lokmanın dudağa dokunuşu “lütf-u ilâhî”nin sıcaklığını taşır. O derece yakınlaşır Rezzâk’a oruçlu. O derece yaklaşır ki, nimetin kendisinden daha tatlı olanı tadar, lütuf ve ikram niyetinin lezzetini alır. “Bir b/aşka” yerde açar orucunu. Aşka doğru yürür.

Sözlerin yetmediği, ifadelerin kapatamadığı, cümlelerin bağlayamadığı bir yakınlık gelir oturur yanına. Söyleyebildiklerinden daha fazlasını söyletir oruç insana. “Dua ediyor” olmaktan çıkar, dua olur. Mûsâ’nın [a.s.] duasının avucunda bulur kendini: “Rabbim, katından indireceğin her hayrın fakiriyim.” Tüm varlığıyla asaletle açılan bir avuç olur. “Bittim” dediği yerde “Yettim” cevabının tatlı esintisini duyar. Dudakları, güzellerin dudağına sırdaş olur. Nefesleri “En Sevgili”nin nefeslerine bitişir.

Kontrollü bir kıtlık vaktine uğrar oruçlu. Bile isteye razı olduğu açlık ve susuzlukla, bir başka tokluğu tatmaya niyetlenir. Dünyaya toktur artık; gövdesinin telaşlarından azadedir. Arzın çekim alanından sıyrılmıştır, semaların cazibesine tutulmuştur. Yer çekimi değil de “gök çekimi” hükmeder artık. Kanatlarını takınır; hep altında kaldığı ihtiyaçlarının yukarısına çıkar. Çözer ayak bağlarını, çekilir kör kuyulardan. Gövdesinin derdiyle dertlenenlerden ayrı bir yerde dinlenir. Kalbinin uçarılığına eşlik eder kalbi. Bulduğundan fazlasını ister âlemde. Olduğundan fazlası olabileceğine kanaat eder; irtifa kazanır. Dünya darlığı genişler. Arzularının her şeye kadir, her detaydan haberli, her inceliği gözetken Allah tarafından karşılandığı bir evrenin konuğu olur. Buranın kendisini doyuramayacağını bir kez daha anlar. Boşa çırpınarak yorulduğunu fark eder. Yarım kalmışlığını anlamlandırır; şifa bulur. Her nefeste bir “Lâ...” çeker dünyaya. “Yok, senden bana fayda; ben başka dertlerin derdindeyim” diyeceği kıvama gelir.

Ruhuyla baş başadır oruçlu. Kalbiyle halvet olur. Düşürür beden elbisesini omuzlarından. Belki ilk defa, ruhuyla dolaşır yer-yüzünde. Niyetiyle var olmanın tadına varır; eylemlerinden istifa eder. Yapıp ettiklerini üst üste yığamayacağını itiraf eder. Biriktirdikleriyle kendine zırh yapmaktan vazgeçer. Dünyayı avuçlarından düşürür. Ağırlıklarını atar. Taze bir nefes gibi alıp verir varlığı; katılıklar buharlaşır. Ruhu yeniden üflenir.

Bedenler eridikçe, gövdelerden soyundukça, gözenekler keşfedilir ruhlar arasında. Gizli yollar açılır kalpten kalbe. Kibrin kirli gömleğini üzerinden atar. Aynı kabın içinde herkesle yeniden yoğrulduğunu görür. Ürkerek de olsa, sevdiklerinin ruhuna dokunabildiğini fark eder, onları kolayca sevindirebilmenin sevincini yaşar. Herkesin yüzünde gezinen o tatlı sabır gölgesini seyrederken, dudakların çatlağındaki sessiz sözleşmeyi nefes nefes imzalar. Güvenilir sırdaşlar bulmanın ve aynı yolun yoldaşları olmanın keyfini yaşar.

“Ölümünden sonra okunsun!” diye sırlı mektuplar yazar ya kimileri. Gizli sandığa saklar mektubu, mühürler zarfı. Söyledikleri, dünyalık hesapların uzağında duyulsun diye. Cümlelerinin ucu, alışılmış çıkarlara bağlanmasın diye. Dünyadan vazgeçmiş birinin vazgeçilmez ifadeleri olarak okunsun diye. Ölümünden sonra sadık bir dil olsun diye âleme. Bunun gibi işte; oruca niyetini okuyarak, sessiz bekleyişine refakat ederek, gizli bir sandığa koyar insanı Sahibi. Suskunluğa zarflar sözlerini. Dünya hesabını bitirmiş, menfaatlerin güdümünden çıkmış bir mektup gibi, çıkarsız bir buluşmaya ve hesapsız bir karşılaşmaya yazar insanı. Yeniler kaderini.

“Yara almamış bir mutluluk hiçbir darbeye karşı koyamaz”mış. Öyle diyor bilgeler. Yaralar insanı oruç. Kim bilir, belki de yaralanmaktır mutluluğun kendisi. Yara alabilir olmakta, saklı olabilir sadet. Çünkü yaralanınca fark eder insan tenini. Kanayınca duyar